

KOUD HART

Tess Gerritsen

KOUD HART

the house of books

Eerste druk, september 2008

Tweede druk, oktober 2008

Oorspronkelijke titel

The Bone Garden

Uitgave

Ballantine Books, New York

Copyright © 2007 by Tess Gerritsen

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2008 by The House of Books,
Vianen/Antwerpen

Vertaling

Els Braspenning

Omslagontwerp

Studio Jan de Boer BNO, Amsterdam

Omslagfoto

Millennium Images Ltd/Hollandse Hoogte

Foto auteur

© Kelly Campbell Photography

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 443 2223 1

D/2008/8899/132

NUR 332

Ter nagedachtenis aan Ernest Brune Tom,
die me altijd voorhield zo hoog mogelijk te grijpen.

Dankbetuiging

Het is een lang en moeilijk jaar voor me geweest, dit jaar waarin ik *Koud hart* tot stand heb gebracht. Meer dan ooit tevoren was ik dan ook blij met de twee engelen die achter me stonden, me aanspoorden en me altijd de waarheid vertelden, ook als ik die niet wilde weten. Hierbij dus gigantisch veel dank aan mijn agent, Meg Ruley, die weet hoe je de ziel van een auteur moet vertroetelen, en aan mijn uitgever, Linda Marrow, die als geen ander in deze business een neus heeft voor een goed verhaal. Dank ook aan Selina Walker, Dana Isaacson en Dan Mallory voor alles wat ze hebben gedaan om dit boek nog beter te maken. En aan mijn dierbare echtgenoot Jacob: Als er een prijs zou bestaan voor ‘beste auteursechtgenoot’, zou jij die met gemak winnen!

20 Maart 1888

Lieve Margaret,

Dank voor de hartverwarmende condoleance die je me na het overlijden van mijn geliefde Amelia zo welgemeend hebt doen toekomen. Dit jaar valt de winter me erg zwaar, omdat er zo ongeveer iedere maand een oude vriend of vriendin door ziekte of ouderdom uit ons midden wordt weggenomen. Het is me droef te moede wanneer ik eraan denk dat ook mij nu niet erg veel van de zo snel vervliedende jaren resten.

Dit is dan ook vermoedelijk mijn laatste kans om een moeilijk onderwerp aan te snijden waarover ik lang geleden al iets had moeten zeggen. Ik heb zo lang gearzeld, omdat ik wist dat je tante het beter vond het voor je te verzwijgen. De reden daarvoor was enkel en alleen dat ze zo veel van je hield en je wilde beschermen. Maar ik ken je al vanaf dat je heel klein was, lieve Margaret, en heb je zien opgroeien tot de onverschrokken vrouw die je bent geworden. Ik weet dat je heilig gelooft in de macht van de waarheid. Daarom denk ik dat je dit verhaal wel zult willen horen, ook al zul je het nog zo ontbutsend vinden.

Achtenvijftig jaar zijn verstreken sinds de gebeurtenissen in kwestie. Je was indertijd nog maar een baby en kunt je er daarom niets van herinneren. Eerlijk gezegd was ik het zelf

ook bijna vergeten, maar afgelopen woensdag vond ik in mijn oude Wistar's Anatomy een krantenknipsel dat daar al die jaren heeft gezeten en drong tot me door dat tenzij ik er zeer spoedig iets over zou zeggen, de feiten zo goed als zeker samen met mij in het graf zouden verdwijnen. Nu je tante is overleden, ben ik de enige die het verhaal kent. Alle anderen zijn dood.

Ik waarschuw je van tevoren dat het geen aangenaam verhaal is. Het getuigt echter van edelmoedigheid en hartverscheurende moed. Je hebt misschien nooit beseft dat je tante gezegend was met deze karaktertrekken. Ze maakte waarschijnlijk net zo min de indruk een buitengewone vrouw te zijn als iedere andere grijsjarige dame die je op straat tegenkomt. Maar je kunt van mij aannemen, Margaret, dat ze ons respect verdiende.

Ze verdiende het meer dan alle andere vrouwen die ik ooit heb ontmoet.

Het is al laat en wanneer het eenmaal donker is geworden, heeft een oude man moeite zijn ogen open te houden. Voorlopig sluit ik het bovengenoemde krantenknipsel bij dit schrijven in. Als je er verder niets over wenst te weten, moet je het zeggen, dan zal ik er nooit meer over reppen. Maar als de geschiedenis van je ouders je interesseert, zal ik bij de eerstvolgende gelegenheid mijn pen weer ter hand nemen om je het verhaal, het ware verhaal, over je tante en de Ripper van West End te vertellen.

*Je toegenegen
O. W.H.*

I

Het heden

Nu weet ik dus hoe er een einde komt aan een huwelijk, dacht Julia Hamill, toen ze de spade hard de grond in trapte. Geen zacht gefluisterd vaarwel, geen liefhebbende verstrengeling van door artritis vervormde handen veertig jaar van nu, geen kinderen en kleinkinderen die bedroefd rond je bed staan in het ziekenhuis. Steentjes rolden naar beneden toen ze de schep aarde op het groeiende bergje mikte. De grond bestond uit klei en stenen en was vermoedelijk alleen goed voor braamstruiken. Onvruchtbare grond, onvruchtbaar als haar huwelijk, waaruit niets blijvends was voortgekomen, niets wat de moeite waard was.

Ze trapte de spade weer de grond in, hoorde een doffe tik en voelde de schok door haar hele ruggengraat gaan toen het blad op een steen stuitte, een grote steen. Ze plaatste de spade onder een andere hoek, probeerde hem van alle kanten onder de steen te krijgen, maar hij zat muurvast. Ontmoedigd en bezweet staarde ze naar de kuil. Ze had de hele ochtend als een bezetene staan spitten. Ondanks de dikke tuinhandschoenen had ze open blaren in haar handen en de omwoelde aarde had een zwerm muggen aangetrokken die voor haar gezicht dansten en in haar haar verstrikt raakten.

Maar er zat niks anders op: als ze een tuin wilde aanleggen, als ze iets van deze met onkruid overwoekerde lap grond wilde maken, moest ze doorgaan. En dan moest deze steen eruit.

Opeens leek het een uitzichtloos karwei dat haar armetierige krachten ver te boven ging. Ze gooide de spade neer en liet zich boven op het bergje aarde neerzakken. Had ze serieus gedacht dat ze deze tuin kon opknappen, dat ze dit huis kon redden? Ze keek over het hoog opgeschoten onkruid heen naar de doorzakkende veranda en de kale dakspanen. Ze zou het huis *Julia's Dwaasheid* moeten noemen. Ze had het gekocht toen ze niet helder kon denken, toen haar leven uiteenviel, toen alles al zo'n puinhoop was dat dit er ook nog wel bij kon. De aankoop was bedoeld als een soort troostprijs dat ze de echtscheiding had overleefd. Op haar achtendertigste zou Julia eindelijk een eigen huis hebben, op haar eigen naam, een huis met een verleden, een huis met een ziel. De allereerste keer dat ze het samen met de makelaar had bekeken, samen met de jonge vrouw door de kamers had gedwaald, de met de hand bewerkte balken had gezien en hier en daar stukjes antiek behang had ontdekt onder de vele lagen die eroverheen waren geplakt, had ze meteen geweten dat dit een heel bijzonder huis was. Het was alsof het haar letterlijk had aangesproken, haar om hulp had gesmeekt.

'Het is een uitstekende locatie,' had de makelaar gezegd. 'En het staat op vierduizend vierkante meter vrije grond, wat zo dicht bij Boston tegenwoordig een zeldzaamheid is.'

'Waarom staat het dan nog steeds te koop?' had Julia gevraagd.

'U ziet zelf dat het in slechte staat verkeert. Toen het bij ons werd aangeboden en we voor het eerst kwamen kijken, stonden de kamers bovendien tjokvol dozen met boeken en paperassen. De erfgenamen hebben er een maand voor nodig gehad om het te laten ontruimen. Het is duidelijk dat het huis volledig gerenoveerd moet worden, tot en met de fundering.'

'Het interessante verleden van dit huis staat me wel aan. Dat zou me er niet van weerhouden het te kopen.'

De makelaar aarzelde. 'Ik moet u er nog iets over vertellen. Dat ben ik wettelijk verplicht.'

'Wat dan?'

'De vorige eigenaresse, een vrouw van in de negentig, is hier gestorven. Veel mensen vinden dat geen prettig idee.'

‘Ze was in de negentig? En ze is gewoon van ouderdom gestorven?’

‘Dat neemt men aan.’

Julie fronste. ‘Weet men dat niet zeker?’

‘Het was in de zomer en het heeft bijna drie weken geduurd voordat een van haar familieleden erachter kwam...’ De makelaar stopte hakkelend, maar zette snel weer een opgewekt gezicht. ‘Maar de lap grond op zich is al heel wat waard. Als u wilt, kunt u het huis laten afbreken en ervoor in de plaats iets geheel nieuws neerzetten!’

Net zoals men zich van afgedankte echtgenotes ontdoet, dacht Julia. Dit schitterende, verwaarloosde huis en ik verdienen iets veel beters.

Diezelfde middag had ze het koopcontract ondertekend.

Nu, boven op het bergje aarde, de muggen van zich afslaand, dacht ze: Waar ben ik aan begonnen? Als Richard deze bouwval zou zien, zou het zijn mening over haar alleen maar versterken. Goedgelovige Julia, een gemakkelijke prooi voor slinkse makelaars. De trotse eigenaresse van een hoop niks.

Ze haalde haar pols langs haar ogen en smeerde het zweet uit over haar wangen. Toen keek ze weer naar de kuil. Hoe dacht ze haar leven weer op de rails te krijgen als ze niet eens de fut kon opbrengen om een stomme steen uit te graven?

Ze pakte een troffel, boog zich over het gat en begon aarde weg te schrapen. De steen werd langzaamaan zichtbaar, als de top van een ijsberg waarvan de omvang moeilijk te schatten was. Een ijsberg die misschien groot genoeg was om de *Titanic* te laten zinken. Ze bleef graven, dieper en dieper, zonder nog acht te slaan op de muggen, terwijl de zon op haar blote hoofdscheen. Opeens was deze steen het symbool voor ieder obstakel, iedere uitdaging die ze ooit uit de weg was gegaan.

Ik laat me niet door deze steen kisten.

Ze hakte met de troffel in de aarde rond de steen. Ze moest voldoende ruimte creëren om de spade eronder te kunnen zetten. Haar haar hing in slierten langs haar gezicht en plakte aan haar bezwete wangen terwijl ze steeds dieper schraapte en hak-

te. Voordat Richard zou komen, zou ze van deze tuin een paradijsje maken. Ze had twee maanden voordat ze weer voor een klas vol achtjarigen moest staan. Twee maanden om het onkruid eruit te trekken, de aarde te bemesten, rozen te planten. Als je in deze tuin rozen plant, had Richard gezegd toen ze nog in Brookline woonden, gaan ze gegarandeerd dood. Je moet wel weten wat je doet. Een terloopse opmerking, die echter erg stak. Omdat ze wist wat hij ermee bedoelde.

Je moet wel weten wat je doet. En dat weet jij niet.

Ze ging op haar buik liggen en bleef hakken. Opeens stuitte de troffel op iets hards. Jezus, toch niet nóg een steen? Ze streek haar haar naar achteren en staarde in het gat. De metalen troffel had ergens een barst in gemaakt en rond de barst waaierden haarscheurtjes uit. Ze veegde de aarde en de steentjes opzij en zag dat het een glad, rond voorwerp was. Nog steeds plat op de grond gelegen voelde ze haar hart bonken tegen de aarde en kwam ze een beetje in ademnood. Maar ze ging door en veegde nu met beide handen de aarde weg. Met de dikke vingers van de tuinhandschoenen klauwde ze in de hardnekkige klei. Langzaam werd er steeds meer zichtbaar van het ronde voorwerp en zag ze dat de delen aan elkaar zaten in een zigzagpatroon. Dieper en dieper klauwde ze en haar hart ging nog harder bonken toen ze een kleine, met aarde gevulde holte blootlegde. Ze trok haar handschoen uit en peuterde met haar blote wijsvinger aan de aangekoekte aarde. Opeens verbrokkelde die en rolden de kruimels weg.

Ze schoot met een ruk overeind en bleef op haar knieën zitten staren naar wat ze had blootgelegd. Het gezoem van de muggen jankte in haar oren, maar ze deed geen moeite ze weg te slaan en was te verdoofd om hun steken te voelen. Een briesje streek over het gras en maakte de geur van wilde peen los. Julia liet haar blik over haar verwilderde lapje grond gaan, de tuin die ze in een paradijs had willen omtoveren. Ze had zich een weelderige tuin vol rozen en pioenen voorgesteld, met een prieel waar paarse clematis tegenaan groeide. Nu zag ze hier geen tuin meer.

Ze zag een begraafplaats.

‘Waarom heb je niet met me overlegd voordat je deze bouwval kocht?’ vroeg Vicky, aan Julia’s keukentafel gezeten.

Julia stond voor het raam te kijken naar de bergjes aarde die als minivulkanen waren ontstaan in haar achtertuin. Al een paar dagen bivakkeerde een ploeg van de forensische dienst in haar tuin. Ze was er inmiddels zo aan gewend dat ze door haar huis sjouwden om van het toilet gebruik te maken, dat ze hen nog zou missen wanneer ze klaar waren met de opgravingswerkzaamheden en ze weer in haar eentje zou achterblijven in dit huis met zijn met de hand bewerkte balken en zijn verleden. En zijn geesten.

Dr. Isles, de forensisch patholoog-anatoom, was zojuist gearriveerd en liep de tuin door. Julia vond haar een eigenaardig type, vriendelijk noch onvriendelijk, met haar lijkbleke gezicht en pikzwarte haar. Zo kalm en beheerst, dacht ze, terwijl ze door het raam naar haar keek.

‘Het is niks voor jou om zoiets impulsiefs te doen,’ zei Vicky. ‘Een bod op dezelfde dag dat je het huis hebt gezien? Dacht je soms dat iemand het voor je neus zou wegkapen?’ Ze wees naar de kromgetrokken kelderdeur. ‘Die deur kan niet eens dicht. Heb je iemand naar de fundering laten kijken? Dit huis moet zeker honderd jaar oud zijn.’

‘Bijna honderddertig,’ zei Julia die naar de achtertuin bleef kijken waar dr. Isles nu bij het uitgegraven gat stond.

‘Julia,’ zei Vicky op een veel mildere toon, ‘ik weet hoe moeilijk je het dit jaar hebt gehad en ik snap best hoe je je voelt. Ik wou alleen dat je niet zo’n drastisch besluit had genomen zonder me eerst te bellen.’

‘Het is helemaal geen gek huis,’ zei Julia koppig. ‘Met zo’n lap grond erbij. En ik zit dicht bij de stad.’

‘En er ligt een lijk in je achtertuin. Dat zal de waarde flink doen stijgen.’

Julia masseerde haar nek, die een beetje vastzat van alle spanningen. Haar zus had gelijk. Vicky had altijd gelijk. Ik heb al mijn spaargeld hierin gestoken en nu ben ik de trotse eigenaresse van een huis waar een vloek op rust, dacht Julia. Ze zag weer

een nieuwkomer op het toneel in haar achtertuin verschijnen, een wat oudere vrouw met kort grijs haar, die een spijkerbroek droeg en op stevige werkschoenen liep – geen outfit die je zou verwachten van zo'n omaatje. De zoveelste vreemde figuur die vandaag in haar tuin rondscharrelde. Wat waren dit voor mensen, die van alle kanten op de dood afkwamen? Waarom kozen ze een beroep waarin ze zich iedere dag moesten bezighouden met dingen waar andere mensen niet eens aan wilden denken?

‘Heb je met Richard gesproken voordat je het hebt gekocht?’

Julia verstijfde. ‘Nee.’

‘Heb je de laatste tijd nog iets van hem gehoord?’ vroeg Vicky. Haar stem klonk opeens anders, stiller, bijna aarzelend. Julia draaide zich om en keek naar haar.

‘Waarom vraag je dat?’ vroeg ze.

‘Je bent met hem getrouwd geweest. Bel je hem niet af en toe, al was het maar om te vragen of hij wel al je post doorstuurt?’

Julia ging bij haar aan tafel zitten. ‘Nee, ik bel hem niet en hij belt mij niet.’

Daarop zweeg Vicky. Ze zat daar maar terwijl Julia naar haar bleef kijken. ‘Sorry,’ zei ze toen. ‘Ik vind het erg naar voor je dat je er nog steeds verdriet van hebt.’

Julia lachte kort. ‘Ja, ik ook.’

‘Je bent al een halfjaar gescheiden. Ik dacht dat je er nu wel overheen zou zijn. Je bent een intelligente meid, je ziet er goed uit, je moet gewoon weer in de circulatie, joh.’

Echt iets voor Vicky om dat te zeggen. Voortvarende Vicky die vijf dagen na haar blindedarmoperatie de rechtszaal was binnengemarcheerd om samen met haar ploeg advocaten de zoveelste zege te behalen. Die zou door een kleine tegenslag als een echtscheiding zelfs haar weekend niet laten bederven.

Vicky zuchtte. ‘Eerlijk gezegd ben ik niet alleen voor het huis helemaal hierheen gekomen. Je bent mijn kleine zusje en ik moet je iets vertellen. Omdat je er recht op hebt het te weten. Ik weet alleen niet goed hoe – ’ Ze stopte toen iemand op de keukendeur klopte.

Julia deed open. Het was dr. Isles, die er ondanks de warmte

nog steeds koel en bedaard uitzag. ‘Ik kom even zeggen dat mijn ploeg zo dadelijk vertrekt,’ zei Isles.

Julia keek langs haar heen naar de tuin en zag dat ze hun spullen aan het inpakken waren. ‘O, bent u klaar?’

‘De bevindingen wijzen erop dat dit geen zaak is voor de gerechtelijke forensische dienst. Ik heb dr. Petrie van Harvard ingeschakeld.’ Isles wees naar de vrouw die zojuist was gearriveerd, het omaatje in de spijkerbroek.

Vicky kwam bij hen staan. ‘Wie is dr. Petrie?’

‘Een forensisch antropoloog. Zij zal zich verder over de opgraving ontfermen en research plegen. Als u daar niets op tegen hebt, mevrouw Hamill.’

‘De beenderen zijn dus oud?’

‘Het lijk is hier niet recentelijk begraven. Wilt u soms een kijkje komen nemen?’

Vicky en Julia liepen achter Isles aan door de zacht glooiende tuin. Na drie dagen graven was Julia’s kuil een gapend gat geworden. De beenderen lagen op een stuk zeildoek.

Hoewel dr. Petrie minstens zestig moest zijn, kwam ze rap overeind uit haar hurkzit om hun een hand te geven. ‘Bent u de eigenaresse van dit huis?’ vroeg ze aan Julia.

‘Ik heb het net gekocht en woon hier pas een week.’

‘U boft,’ zei Petrie en ze zag eruit alsof ze het meende.

Dr. Isles zei: ‘We hebben wat voorwerpen gevonden. Een paar oude knopen en een antieke gesp.’ Ze pakte een doos die naast de beenderen stond. ‘En dit.’ Ze hield een plastic zakje met drukstrip omhoog. Julia zag de glans van gekleurde steentjes.

‘Het is een vriendschapsring,’ zei dr. Petrie. ‘Acrostische sieraden waren een grote rage in het vroegvictoriaanse tijdperk. De eerste letters van de namen van de stenen stonden voor een woord. Dergelijke ringen gaf men elkaar als teken van genegenheid.’

‘Zijn dit halfedelstenen?’

‘Nee, het is waarschijnlijk gekleurd glas. De ring heeft geen inscriptie. Het was een nogal goedkoop ding.’

‘Moet er niet ergens opgetekend staan wie hier begraven is?’

‘Dat betwijfel ik. Dit ziet er niet uit als een officieel graf. De grafsteen ontbreekt en we hebben ook geen restanten van een doodskest gevonden. Ze was in een lap leer gewikkeld en zo onder de grond gestopt. Een nogal kale begrafenis, als ze door haar familieleden ter aarde is besteld.’

‘Misschien was ze arm.’

‘Maar waarom heeft men deze plek gekozen? Hier is nooit een kerkhof geweest, althans niet volgens de oude plattegronden. Uw huis is meer dan honderd jaar oud, niet?’

‘Het is gebouwd in 1880.’

‘Vriendschapsringen waren maar tot 1840 in de mode.’

‘Wat was hier vóór 1840?’ vroeg Julia.

‘Ik geloof dat deze grond deel uitmaakte van een landgoed dat eigendom was van een vooraanstaande familie. Het was waarschijnlijk grasland. Onbebouwd land in ieder geval.’

Julia keek naar de zachte glooiing waar vlinders tussen de bloemen van de wilde peen dartelden. Ze probeerde zich haar achtertuin voor te stellen zoals die toen was geweest. Een weiland met grazende schapen, aflopend naar de door bomen overschaduwde beek. Een stuk natuur waar alleen dieren kwamen. Een terrein waar een graf snel vergeten zou zijn.

Vicky keek met een afkerig gezicht naar de beenderen. ‘Is dit... één persoon?’

‘Het is een compleet skelet,’ antwoordde Petrie. ‘Ze lag zo diep begraven dat de dieren er niet bij konden komen en op hellingen als deze zakt het grondwater goed weg. En te oordelen naar de stukken leer was ze in een of andere dierenhuid gewikkeld en heeft het looizuur dienstgedaan als een soort conserveringsmiddel.’

‘U zegt “ze”.’

‘Ja.’ Petrie keek op en kneep haar felblauwe ogen tot spleetjes tegen de zon. ‘Dit is het geraamte van een vrouw. Je kunt aan haar gebit en de conditie van haar wervels zien dat ze nog vrij jong was, zeker niet ouder dan vijfendertig. Al met al verkeert ze in opmerkelijk goede staat.’ Petrie keek naar Julia. ‘Afgezien van de fractuur die u met uw troffel hebt veroorzaakt.’

Julia kreeg een kleur. ‘Ik dacht dat de schedel een steen was.’

‘Het geeft niet, want het onderscheid tussen oude en nieuwe fracturen is gemakkelijk te zien. Kijk maar.’ Petrie hurkte weer en pakte de schedel. ‘Dit is de fractuur die u hebt veroorzaakt; die is niet verkleurd. Kijk nu even naar deze fractuur op het wandbeen. En hier is er nog een, op het jukbeen onder de wang. Die zijn bruin geworden omdat ze zo lang aan de elementen in de grond zijn blootgesteld. Ze vertellen ons ook dat ze zijn veroorzaakt voordat de dood is ingetreden, en niet tijdens het opgraven.’

‘Voordat de dood is ingetreden?’ Julia keek haar aan. ‘Bedoelt u...’

‘Dat deze verwondingen zo goed als zeker de doodsoorzaak zijn. We hebben het hier over een moord.’

Die nacht lag Julia klaarwakker te luisteren naar het kraken van de oude vloeren en het getrippel van muizen tussen de muren. Het huis was oud, maar het graf was nog ouder. Toen werklui bezig waren geweest de eikenhouten vloeren te leggen en de balken te bevestigen, lag slechts een tiental meters bij hen vandaan een lijk van een onbekende vrouw te verrotten in de aarde. Wisten ze dat het daar lag toen ze dit huis bouwden? Was de plaats van het graf toen door een steen gemarkeerd?

Of wist niemand dat ze daar lag? Was er niemand die zich haar herinnerde?

Ze schopte het laken van zich af en bleef transpirerend op de matras liggen. Beide ramen stonden open maar het was evengoed benauwd in de slaapkamer en er kwam geen zuchtje wind binnen om wat verkoeling te brengen. Boven haar bed lichtte een vuurvliegje steeds op in het donker, zoekend naar de weg naar buiten.

Ze ging zitten en deed het licht aan. De magische vonkjes veranderden in een doodgewoon bruin insect dat dicht bij het plafond rondjes vloog. Ze vroeg zich af hoe ze hem zou kunnen vangen zonder hem dood te maken. Vroeg zich af of het lot van één enkel insect die moeite waard was.

De telefoon ging. Om half twaalf 's avonds kon dat maar één persoon zijn.

‘Ik hoop dat ik je niet wakker bel,’ zei Vicky. ‘Ik ben net terug van zo’n eindeloos diner.’

‘Het is zo warm dat ik toch niet kan slapen.’

‘Julia, toen ik vanmiddag bij je was, wilde ik je iets vertellen, maar het kwam er niet van omdat al die mensen er waren.’

‘Toch niet nog meer op- of aanmerkingen over dit huis?’

‘Nee, het heeft niks met het huis te maken. Het gaat over Richard. Ik vind het heel vervelend dat ik degene ben die je dit moet vertellen, maar als het omgekeerd was, zou ik het willen weten. En ik wil niet dat je het van een ander hoort.’

‘Waar heb je het over?’

‘Richard gaat trouwen.’

Julia kneep haar hand zo stijf om de telefoon dat haar vingers verdoofd raakten. In de lange stilte hoorde ze haar eigen hartslag in haar oren bonken.

‘Je wist het dus niet.’

Julia fluisterde: ‘Nee.’

‘Wat een klootzak,’ zei Vicky op een toon die bitter genoeg was voor hen beiden. ‘Ze zijn het al een maand aan het plannen, heb ik gehoord. Ze heet Tiffani met een i op het eind. Om van te kotsen. Ik heb geen respect voor een man die met een Tiffani trouwt.’

‘Maar hoe dan? Zo snel?’

‘Ach joh, dat is toch duidelijk? Hij had natuurlijk al wat met haar toen jullie nog getrouwd waren. Kwam hij opeens vaak laat thuis? En al die zakenreisjes. Daar had ik altijd al mijn twijfels over. Ik had alleen de moed niet om er iets over te zeggen.’

Julia slikte. ‘Ik wil er niet over praten.’

‘Ik had het kunnen weten. Een man zegt niet zomaar opeens dat hij wil scheiden.’

‘Welterusten, Vicky.’

‘Hé, gaat het een beetje?’

‘Ik wil gewoon niet praten.’ Julia hing op.

Lange tijd bleef ze roerloos zitten. Boven haar hoofd vloog

het vuurvliegje heen en weer, wanhopig op zoek naar een manier om uit zijn gevangenis te ontsnappen. Uiteindelijk zou hij van vermoeidheid neervallen en zonder voedsel en water zou hij in deze kamer sterven.

Ze ging op de matras staan. Toen het vuurvliegje dicht bij haar kwam, ving ze hem. Met het beestje tussen haar gebolde handen liep ze op haar blote voeten naar de keuken, duwde de achterdeur open en stapte op de veranda. Ze gaf het vuurvliegje de vrijheid. Hij vloog weg in de duisternis, niet eens knippend, met alleen ontsnapping voor ogen.

Wist hij dat ze zijn leven had gered? Tot deze onnozele daad was ze tenminste in staat.

Ze bleef op de veranda staan, zoog de koele lucht diep in haar longen en probeerde er niet aan te denken dat ze zo dadelijk moest terugkeren naar die benauwde slaapkamer.

Richard ging trouwen.

Een snik ontsnapte haar. Splinters drongen in haar vingers toen ze de balustrade van de veranda vastgreep.

En iedereen wist het, behalve ik.

Ze staaarde in de duisternis en dacht aan de beenderen die in haar tuin begraven hadden gelegen. Een vergeten vrouw, wier naam door de tijd was opgeslokt. De koude grond had op haar gedrukt wanneer er sneeuw was gevallen; seizoenen waren elkaar jaar na jaar opgevolgd, terwijl het vlees wegrotte en de wormen van hun feestmaal genoten. Ik ben net als jij, een vergeten vrouw, dacht ze.

En ik weet niet eens wie je bent.

2

November 1830

De dood werd ingeluid door een zacht klingelende bel.

Rose Connolly had het geluid leren vrezen. Ze had het al te vaak gehoord hier aan het ziekbed van haar zus Aurnia, terwijl ze haar voorhoofd bette, haar hand vasthield en haar slokjes water gaf. Elke dag klingelde de misdienaar met die vervloekte bel wanneer de priester in aantocht was om het laatste sacrament en heilig oliesel toe te dienen. Rose was pas zeventien, maar had de afgelopen vijf dagen zoveel misère gezien dat ze er voor haar hele leven genoeg aan had. Zondag was Nora gestorven, drie dagen na de geboorte van haar baby. Maandag het meisje met het bruine haar aan het eind van de zaal dat zó snel na de bevalling was bezweken dat er geen gelegenheid was geweest te vragen hoe ze heette, zeker niet toen haar familieleden zo vreselijk huilden, de pasgeboren baby krijste als een speenvarken en de doodkistenmaker op de binnenplaats druk aan het timmeren was. Dinsdag, na vier dagen van koorts en ondraaglijke pijn na de geboorte van haar zoon, was Rebecca uit haar lijden verlost, maar al die tijd had Rose de stank van de etter moeten verdragen die tussen de benen van het meisje op de lakens drupte en aankoekte. De hele zaal stonk naar zweet en pus. Midden in de nacht, als het gekreun van stervenden door de gangen zweefde, schrok de dodelijk vermoeide Rose soms wakker uit haar angstdromen en bleek de werkelijkheid nog

erger te zijn dan de nachtmerries. Alleen wanneer ze naar buiten ging en op de binnenplaats van het ziekenhuis de koude, klamme lucht diep in haar longen zoog, kon ze ontsnappen aan de stank van de ziekenzaal.

Maar elke keer was ze gedwongen terug te keren naar al deze ellende. Naar haar zus.

‘Ik hoor de bel,’ fluisterde Aurnia en haar oogleden trilden. ‘Om wie gaat het ditmaal?’

Rose liet haar blik door de zaal gaan naar het gordijn dat haastig was dichtgetrokken rond een van de bedden. Daarnet had ze gezien dat zuster Mary Robinson het tafeltje bij het bed had gezet en daarop kaarsen en een kruisbeeld had geplaatst. Ze kon de priester niet zien, maar hoorde zijn mompelende stem achter het gordijn en rook de geur van smeltend kaarsvet.

‘Moge God u in zijn goedertierenheid al uw zonden vergeven...’

‘Wie is het?’ vroeg Aurnia nogmaals. Ongerust probeerde ze overeind te komen om zelf langs de rij bedden te kijken.

‘De arme Bernadette,’ zei Rose.

‘O! O nee!’

Rose pakte haar hand. ‘Misschien redt ze het nog. Geef de hoop niet op.’

‘En de baby? Hoe is het met haar baby?’

‘Het is een gezond jongetje. Heb je hem vanochtend niet horen huilen in zijn wiegje?’

Aurnia zakte terug op het kussen en slaakte een diepe zucht. De adem die ze uitblies, had de kwalijk riekende geur van de dood, alsof haar lichaam van binnen al aan het afsterven was en haar organen etterden. ‘Dat is dan nog een zegen.’

Een zegen? Dat de jongen als wees zou opgroeien? Dat de buik van zijn moeder was gezwollen van de kraamvrouwenkoorts en ze al drie dagen lag te kermen? Rose had de afgelopen week te veel van dergelijke gevallen gezien om dit een zegen te kunnen noemen. Als dit een voorbeeld was van Zijn goedertierenheid, dan had ze Hem niet nodig. Maar dergelijke godslasteringen uitte ze niet waar haar zus bij was. De afgelopen maanden had Aurnia zich juist aan haar geloof vastgeklampt, als

haar man haar sloeg en Rose haar 's nachts zachtjes hoorde hui-
len achter de lap stof die tussen hun bedden hing. Maar de arme
Aurnia was met haar geloof weinig opgeschoten. Waar was
God nu ze al dagen tevergeefs zwoegde om haar eerste kind ter
wereld te brengen?

*Als de gebeden van een brave vrouw uw oren bereiken, God,
waarom laat U haar dan lijden?*

Rose verwachtte geen antwoord en kreeg er ook geen. Ze
hoorde alleen het futiele gemompel van de priester achter het
gordijn rond het bed van Bernadette.

‘In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest,
moge met deze handoplegging en door het aanroepen van de
heilige maagd Maria, moeder van God, alle kracht van de dui-
vel in u worden vernietigd.’

‘Rose?’ fluisterde Aurnia.

‘Wat is er?’

‘Ik ben zo bang dat mijn tijd ook nadert.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Dat de priester moet komen. Om me de biecht af te nemen.’

‘Aan welke zonden kun jij je nu schuldig gemaakt hebben?
God kan in je ziel kijken, zusje. Denk je soms dat Hij niet weet
wat een goed mens je bent?’

‘O, Rose, je weet niet half welke zonden ik allemaal heb be-
gaan! Dingen waar ik me zo voor schaam dat ik ze niet eens aan
jou kan vertellen! Ik wil niet doodgaan zonder – ’

‘Praat niet over doodgaan. Je mag het niet opgeven. Je moet
knokken!’

Aurnia reageerde daarop met een flauwe glimlach en stak haar
hand uit om haar zus over haar hoofd te strijken. ‘Mijn kleine
Rosie, die nergens bang voor is.’

Maar Rose was wél bang. Doodsbang dat haar zus haar zou
verlaten. Wanhopig bang dat Aurnia het zou opgeven en niet
meer zou vechten als ze eenmaal de zegen van de priester had
ontvangen.

Aurnia sloot haar ogen en zuchtte. ‘Blijf je vannacht weer bij
me?’

‘Natuurlijk.’

‘Is Eben niet geweest?’

Rose kneep onwillekeurig iets harder in Aurnia’s hand. ‘Wil je hem echt hier hebben?’

‘We horen bij elkaar, hij en ik. Wat er ook gebeurt.’

Wat er ook gebeurt? wilde Rose zeggen, maar ze hield zich in. Eben en Aurnia waren dan wel door het huwelijk met elkaar verbonden, maar het was beter dat hij wegbleef, want Rose kon de man nauwelijks om zich heen velen. De afgelopen vier maanden had ze bij Aurnia en Eben ingewoond in het kosthuis in Broad Street, waar haar bed in een nis van hun slaapkamer was geplaatst. Ze had geprobeerd bij Eben uit de buurt te blijven, maar naarmate de zwangerschap vorderde en Aurnia steeds dikker en sneller moe werd, had Rose hoe langer hoe meer taken van haar zus overgenomen in Ebens kleermakerij. In de achterkamer die tot de nok gevuld was met rollen mousseline en laken had ze de zijdelingse blikken van haar zwager heus wel gezien en gemerkt hoe vaak hij een smoesje had om zijn hand even op haar schouder te leggen en te dicht bij haar te gaan staan als hij de steken controleerde waarmee ze de broeken en vesten naaide. Ze had niets tegen Aurnia gezegd, omdat ze wist dat Eben het glashard zou ontkennen en dat Aurnia uiteindelijk degene zou zijn die eronder zou lijden.

Rose wong een doekje uit boven de waskom en legde het op Aurnia’s voorhoofd. Ze dacht: Waar is mijn mooie zus gebleven? Ze was nog geen jaar getrouwd, maar reeds nu was het licht uit haar ogen verdwenen en had haar rode haar zijn glans verloren. Ze was een futloze gedaante geworden met haar dat bezweet aan haar hoofd geplakt zat en een gezicht dat een strak masker van verslagenheid was geworden.

Moeizaam trok Aurnia haar arm onder het laken vandaan. ‘Ik wil je iets geven,’ fluisterde ze. ‘Neem het nu, voordat Eben het te pakken krijgt.’

‘Wat bedoel je?’

‘Dit.’ Aurnia tastte naar het hartvormige medaillon dat ze om haar hals droeg. Het had de mooie glans van goud en Aurnia

droeg het dag en nacht. Een cadeau van Eben, vermoedde Rose. Ooit had hij genoeg van zijn vrouw gehouden om haar zo'n sieraad cadeau te doen. Waarom was hij er niet als ze hem nodig had?

‘Help me even het af te doen.’

‘Dit is niet de tijd om het weg te geven,’ zei Rose.

Aurnia slaagde erin de ketting zelf af te doen en drukte het sieraad in haar zusters hand. ‘Het is nu van jou. Voor al je goede zorgen.’

‘Ik zal het voor je bewaren.’ Rose stopte het in haar zak. ‘Wanneer dit voorbij is, wanneer je je baby in je armen houdt, zal ik het weer bij je omdoen.’

Aurnia glimlachte. ‘Als dat toch eens zou kunnen.’

‘Dat kan, en dat zal ook gebeuren.’

Het zachte getingel van de bel gaf aan dat de priester klaar was met de rituelen die hij voor de stervende Bernadette had uitgevoerd. Zuster Robinson repte zich naar het bed om het gordijn te openen voor de volgende bezoekers, die net arriveerden.

Iedereen op de zaal zweeg afwachtend toen dokter Chester Crouch op de kraamafdeling verscheen. Vandaag werd dokter Crouch vergezeld door de hoofdverpleegster van het ziekenhuis, zuster Agnes Poole, en vier studenten in de geneeskunde. Dokter Crouch begon zijn ronde bij het eerste bed, waarin een vrouw lag die die ochtend was opgenomen nadat ze thuis twee dagen barensweeën had gehad. De studenten stelden zich in een halve kring op en keken toe hoe dokter Crouch zijn arm onder het laken stak om de patiënte discreet te onderzoeken. Ze slaakte een kreet van pijn toen hij diep tussen haar benen tastte. Toen zijn hand weer tevoorschijn kwam, waren zijn vingers be-smeurd met bloed.

‘Handdoek,’ verzocht hij en zuster Poole gaf hem er snel een. Terwijl hij zijn hand eraan afveegde, zei hij tegen de vier studenten: ‘Deze patiënte is gestagneerd. Het hoofd van de baby zit nog in dezelfde positie en de baarmoederhals is niet volledig ontsloten. Hoe moet een arts in dit geval te werk gaan? U, me-nier Kingston! Weet u het antwoord op deze vraag?’

Meneer Kingston, een knappe, zwierige jongeman, antwoordde zonder aarzelen: ‘Ik denk dat we haar moederkoren in souchonthee moeten geven.’

‘Goed zo. Wat kan er nog meer gedaan worden?’ Hij richtte zijn blik op de kleinste van de vier studenten, een jongeman met het postuur en de wijd uitstaande oren van een kobold. ‘Meneer Holmes?’

‘Men kan een laxatief proberen, om de weeën te stimuleren,’ antwoordde meneer Holmes prompt.

‘Goed zo. Meneer Lackaway?’ zei dokter Crouch tegen een blonde man die van schrik een kleur kreeg. ‘Wat kunnen we nog meer voor haar doen?’

‘Ik... dat wil zeggen...’

‘Dit is uw patiënte. Hoe zou u te werk gaan?’

‘Daar zou ik over moeten nadenken.’

‘Nadenken? Uw grootvader en vader waren beiden arts! Uw oom is de deken van de universiteit. U bent meer aan de medische wetenschap blootgesteld dan al uw klasgenoten. Vooruit, meneer Lackaway! Hebt u niets toe te voegen?’

Hulpeloos schudde de jongeman zijn hoofd. ‘Het spijt me, dokter.’

Met een zucht wendde dokter Crouch zich tot de vierde student, een lange, donkerharige jongeman. ‘Uw beurt, meneer Marshall. Wat kan men in deze situatie nog meer doen voor een patiënte met barensweeën bij wie de bevalling niet vordert?’

De student zei: ‘Ik zou haar aanraden te gaan zitten of staan, meneer. En als ze ertoe in staat is, zou ze door de zaal heen en weer moeten lopen.’

‘Wat nog meer?’

‘Dit is de enige aanbeveling die me van toepassing lijkt.’

‘En een aderlating? Hoe zit het daarmee?’

Een korte stilte. Toen zei de jongeman langzaam: ‘Ik ben niet van het heilzame effect daarvan overtuigd.’

Dokter Crouch lachte kort, verrast. ‘U – u bent daarvan niet overtuigd?’

‘Op de boerderij waar ik ben opgegroeid, heb ik zowel met

aderlaten als met koppen geëxperimenteerd. In beide gevallen waren er evenveel kalveren die het niet overleefden.’

‘Op de *boerderij*? Hebt u het over aderlatingen bij *koeien*?’

‘En varkens.’

Zuster Agnes Poole gniffelde.

‘We behandelen hier geen dieren maar mensen, meneer Marshall,’ zei dokter Crouch. ‘Mijn ervaring heeft uitgewezen dat aderlaten helpt om de pijn te verlichten. Dan kan de patiënte zich dermate ontspannen dat er volledige ontsluiting komt. Als het moederkoren en de laxatie niet werken, zal ik bij deze patiënte een aderlating verrichten.’ Hij gaf de vuile handdoek terug aan zuster Poole en liep door, naar het bed van Bernadette. ‘Hoe staat het met deze?’ vroeg hij.

‘Haar koorts is gezakt,’ antwoordde zuster Poole, ‘maar de etter is zeer onwelriekend. Ze heeft vannacht veel pijn geleden.’

Dokter Crouch stak zijn hand onder het laken om de interne organen te betasten. Bernadette kreunde. ‘Haar huid is inderdaad vrij koel,’ zei hij instemmend, ‘maar in dit geval...’ Hij zweeg en keek op. ‘Heeft ze morfine gekregen?’

‘Meerdere malen, dokter. Zoals u hebt voorgeschreven.’

Geel slijm droop van zijn vingers toen zijn hand weer onder het laken vandaan kwam. De verpleegster gaf hem de reeds bevuilde handdoek. ‘Blijf haar morfine toedienen,’ zei hij zachtjes. ‘Zorg dat ze geen pijn lijdt.’ Het was het equivalent van een doodvonnis.

En zo liep dokter Crouch van het ene bed naar het andere, onderzocht hij de ene patiënte na de andere. Tegen de tijd dat hij bij het bed van Aurnia was aangekomen, was de handdoek die hij gebruikte om zijn handen aan af te vegen doordrenkt met het bloed.

Rose stond op en zei beleefd: ‘Dag, dokter Crouch.’

Hij keek fronsend naar haar. ‘Jij bent...’

‘Rose Connolly,’ zei Rose. Ze vroeg zich af waarom deze man haar naam niet leek te kunnen onthouden. Zij was degene die hem naar het kosthuis had laten komen nadat Aurnia een vol etmaal barensweeën had gehad zonder te bevallen. Iedere keer

dat Crouch was gekomen had Rose aan het bed van haar zus gezeten, maar toch keek hij altijd verward wanneer ze elkaar terugzagen. Maar hij keek dan ook niet echt naar Rose; voor hem was ze alleen maar een extra vrouwspersoon die geen tweede blik waard was.

Hij richtte zich tot zuster Poole. ‘Hoe gaat het met deze patiënte?’

‘Ik geloof dat het dagelijkse purgeren dat u gisteravond hebt voorgeschreven haar weeën ten goede komt. Maar ze heeft geen gehoor gegeven aan uw voorschrift om uit bed te komen en rond te lopen.’

Rose staarde naar zuster Poole en kon zich nauwelijks inhouden. Rond te lopen? Waren ze helemaal gek geworden? De afgelopen vijf dagen had Rose moeten toezien hoe Aurnia steeds zwakker werd. Zuster Poole kon zelf toch ook wel zien dat haar zus amper rechtop kon zitten, laat staan rondlopen? Maar de hoofdverpleegster keek niet eens naar Aurnia; haar dwepende blik was gericht op dokter Crouch. Hij stak zijn hand onder het laken en toen hij het geboortekanaal onderzocht, kermde Aurnia zo dat Rose de arts het liefst bij het bed vandaan had geduwd.

Hij richtte zich op en keek naar zuster Poole. ‘De vliezen zijn gebroken, maar ze is nog niet volledig ontsloten.’ Hij droogde zijn hand af aan de smerige handdoek. ‘Hoeveel dagen is ze al bezig?’

‘Vandaag is de vijfde dag,’ zei zuster Poole.

‘Dan is misschien nog een dosis moederkoren gewenst.’ Hij pakte Aurnia’s pols om de hartslag op te nemen. ‘Haar hartslag is versneld. En ze voelt vandaag wat koortsig aan. Een aderlating zal haar lichaam afkoelen.’

Zuster Poole knikte. ‘Ik zal de instr—’

‘Ze heeft al genoeg aderlatingen ondergaan,’ viel Rose haar in de rede.

Iedereen zweeg. Dokter Crouch keek naar haar met een ont-hutste uitdrukking op zijn gezicht. ‘Wat is jouw relatie tot de patiënte ook alweer?’

‘Ik ben haar zus. Ik was erbij toen u de eerste keer een aderlating hebt gedaan, dokter Crouch. Ik was ook bij de tweede en de derde.’

‘En je ziet dat het helpt,’ zei zuster Poole.

‘Ik zie dat het níét helpt.’

‘Omdat je geen verstand hebt van verplegen! Je weet niet waar je op moet letten.’

‘Wil je dat ik haar behandel of niet?’ zei dokter Crouch op een scherpe toon.

‘Ja, dokter, maar niet door haar helemaal te laten leegbloeden.’

Zuster Poole zei kil: ‘Hou je mond of verlaat de zaal, juffrouw Connolly! Laat de dokter doen wat nodig is.’

‘Ik heb vandaag sowieso geen tijd om een aderlating te verrichten.’ Dokter Crouch keek nadrukkelijk op zijn zakhorloge. ‘Ik heb over een uur een afspraak en moet daarna een college voorbereiden. Ik kom morgenochtend vroeg nog wel even bij deze patiënte kijken. Tegen die tijd begrijpt juffrouw, eh...’

‘Connolly,’ zei Rose.

‘... juffrouw Connolly misschien dat verdere behandelingen wel degelijk noodzakelijk zijn.’ Hij klapte zijn horloge dicht. ‘Heren, ik zie u morgenochtend om negen uur bij het ochtendcollege. Goedenmiddag.’ Hij knikte en draaide zich om. Toen hij wegliep, volgden de vier studenten hem als gehoorzame kuikentjes.

Rose snelde achter hen aan. ‘Meneer? Meneer Marshall?’

De langste van de studenten draaide zich om. Het was de donkerharige jongeman die daarstraks vraagtekens had gezet bij het nut van een aderlating bij een barende vrouw, de student die had gezegd dat hij op een boerderij was opgegroeid. Met één blik op zijn slecht zittende pak zag Rose dat hij inderdaad niet uit het voorname milieu van zijn klasgenoten kwam. Ze werkte lang genoeg als naaister om goede stof te kunnen herkennen. Zijn kostuum was van inferieure kwaliteit, de wollen stof was mat en vormloos en miste de glans van goede keper. Terwijl zijn studiegenoten de zaal verlieten, bleef meneer Marshall afwach- tend naar haar kijken. Hij had vermoeide ogen, vond ze, en een

erg afgemat gezicht voor zo'n jonge man. In tegenstelling tot de anderen keek hij haar recht in de ogen, alsof hij met een gelijke sprak.

'Ik hoorde toevallig wat u daarstraks tegen de dokter zei,' zei ze, 'over aderlatingen.'

De jongeman schudde zijn hoofd. 'Ik vrees dat ik te vrijpostig was.'

'Maar is het waar? Wat u zei?'

'Ik heb alleen mijn bevindingen beschreven.'

'En heb ik het mis, meneer? Moet ik hem toestaan nog een aderlating te verrichten bij mijn zus?'

Hij aarzelde en wierp een nerveuze blik op zuster Poole, die met een afkeurend gezicht naar hen stond te kijken. 'Ik ben niet gerechtigd advies te geven. Ik ben slechts een eerstejaars student. Dokter Crouch is mijn leermeester en een goede arts.'

'Hij heeft drie aderlatingen bij haar verricht en elke keer zeiden hij en de verpleegsters dat ze vooruit was gegaan. Maar echt, ik zie geen verbetering. Ik zie alleen...' Ze stopte toen ze een brok in haar keel kreeg. Toen zei ze zachtjes: 'Ik wil alleen maar wat het beste is voor Aurnia.'

Zuster Poole mengde zich in hun gesprek: 'En dat vraag je aan een *student*? Denk je dat hij het beter weet dan dokter Crouch?' Ze snoof minachtend. 'Je kunt het net zo goed aan een staljongen vragen,' zei ze. Ze liep weg.

Meneer Marshall zei niets. Pas toen zuster Poole de zaal had verlaten, sprak hij weer en in zachte bewoordingen bevestigde hij wat Rose al had gevreesd.

'Ik zou geen aderlating bij haar verrichten,' zei hij. 'Dat zou niets uithalen.'

'Wat zou u dan doen? Als ze uw zuster was?'

De man keek met medeleven naar de doezelende Aurnia. 'Ik zou haar helpen rechtop te zitten. Haar met koele kompressen bedekken tegen de koorts, en haar morfine geven tegen de pijn. Ik zou er bovenal op toezien dat ze voldoende te eten en drinken krijgt. En troost, juffrouw Connolly. Als mijn zuster zo moest lijden, zou ik haar vooral troost schenken.' Hij keek Rose